

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI O'QITISHDA ONA TILI FANINI O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNIKA VA TEXNOLOGIYASI

Ummatova Dilshoda Astanakulovna

Yangiyer shahar 7-sonli maktab ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Pardayeva Shirin Tadjiyevna

Yangiyer shahar 7-sonli maktab Boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda onat -tili fanini o'qitishning zamonaviy texnika va texnologiyalaridan foydalanish.Ularni kreativ fikrlashga o'rgatish.yangi metodikalardan foydalanish haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *ona tili savodxonligi.nutq madaniyati.kreativlik.texnika.zamonaviy texnologiya.sinf.o'quvchilar.*

KIRISH

Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida o'quvchida to'g'ri, tez, ongli ifodali o'qish malakalarini shakllantirish, ularni oddiy kitob o'quvchidan chuqur muloxaza yurituvchi ijodkor kitobxon darajasiga ko'tarish o'qish orqali tevarak atrof borliq xaqidagi bilimlarni kengaytirish, ularning dunyoqarashini boyitish xar qanday uslubdagi matnni o'qish va uni anglash, tanqidiy kreativ fikrlash ko'nikmasini egallash nazarda tutiladi.Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish darslarining asosiy vazifasi o'quvchilarni o'quv bilim faoliyatiga tayyorlash, boshqalar bilan muloqatga kirisha oladigan, o'z fikrini boshqalarga tushunarli tarzda yetkaza oladigan shaxsni shakllantirishdan iborat. O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligini qo'lga kiritgach, o'rta ta'lim muassasalari, xususan boshlang'ich ta'lim o'quvchilari ta'lim tuzilmasi va mazmunini tubdan yaxshilash ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Shu maqsadda O'zbekiston Respublikasining - Ta'lim to'g'rsidagi qonunining yangi tahriri tasdiqlanib, u milliy va umumbashariy ma'naviy qadriyatlar, ma'naviy axloqiy fazilatlarini shakllantirishga yo'naltirilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda ona tili fanini o'qitishning zamonaviy texnika va texnologiyasidan biri bu- Lingvodidaktika - til o'qitish demakdir. Til uzoq davr o'tishi bilan kishining ehtiyojiga muvofiq ravishda o'zgarib boyib borgan.Kishi tilni taraqqiy ettirishi bilan birga uning mukammallashib borishi xam kishi bilim tajribasining takomillashuviga hamda ajdodlar avlodiga o'tishiga imkon bergan. Natijada fan, madaniyat, texnika vujudga kelgan va taraqqiy etgan, ya'ni kishilik jamiyati rivojlangan. Masalan ertak, xikoyalarda xam lug'at ustida ishlash ishlari olib boriladi. Ona tili o'qitish metodikasi psixologiya va pedagogikama'lumotlariga xam tayanadi. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish savodxonligi darslarida didaktika bilan, ya'ni bilimning umumiy nazariyasi bilan xam bog'lanadi. Metodika didaktika belgilab bergan qouniyatlar, qoida va tamoyillarga asoslanadi.

Leksikologiyani bilish maktabda lug'at ishi (ma'nodosh va zid ma'noli so'zlarga oid xilma-xil mashqlar o'tqazish, ko'p ma'noli so'zlar, ularning ma'no bo'yoqlari ustida ishlash)ni to'g'ri tashkil etish uchun juda muhimdir.Tilning taraqqiy etishi deganda lug'at boyligining oshishi, ichki qonun qoidasining qulaylashib borishi tushuniladi. O'quvchilarning fikr darajasi, ongi, dunyoqarashlarini oshirish ularni mustaqil fikrlaydigan erkin ishtirokchiga

aylantirish nihoyatda muhimdir. Innovatsion texnologiya va metodlar bu o'quv jarayonida asosiy boshqaruvchi -o'qituvchi, boshqariluvchi - o'quvchifaoliyati birgalkda yo'naltiriladi va bu jarayonda o'qituvchidan ham o'quvchidan ham mustaqillik va ijodkorlik sifatlarini talab etadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishning yana bir innovatsion usullaridan biri-Bu Hozirgi kunda asosiy pedagogik texnologiyalar imperik, kognitiv, evristik, kreativ, inversion, adattiv, inkulyuziv va boshqa texnologiyalardir. Dars jarayonida bu texnologiyalarni tanlay bilish - bu o'qituvchining mahoratiga bog'liq.

FSMU texnologiyasi munozarali masalalarni hal etishda, bahs-munozaralar o'tkazishda yoki o'quv-seminari yakunida (o'quvchilarning o'quv-seminari haqidagi fikrlarini bilish maqsadida) yoki o'quv rejasi asosida biron bo'lim o'rganib bo'lingach qo'llanishi mumkin, chunki bu texnologiya o'quvchilarning o'z fikrini himoya qilishga, mustaqil va erkin fikrlash, o'z fikrini boshqalarga asosli ravishda ifoda etishga, ochiq holda bahslashishga, shu bilan bir qatorda o'quvchilarning o'quv jarayonida egallagan bilimlarini tahlil etishga, qay darajada egallaganliklarini baholashga hamda o'quvchilarni bahslashish madaniyatiga o'rgatadi. Ushbu texnologiya o'quvchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

O'TKAZISH TEXNOLOGIYASI

Ushbu texnologiya bir necha bosqichda o'tkaziladi:

1-bosqichda:

-o'qituvchi o'quvchilar bilan birga bahs mavzusini yoki muhokama etilishi kerak bo'lgan muammoni yoki o'rganilgan bo'limni belgilab oladi;

-o'qituvchi darsda avval har bir o'quvchi yakka tartibda ishlashi, keyin esa kichik guruhlarda ish olib borilishi, va nihoyat, dars oxirida jamoa bo'lib ishlanishi haqida o'quvchilarga ma'lumot beradi;

-dars davomida har bir o'quvchi o'z fikrini erkin holda to'liq bayon etishi mumkinligi eslatib o'tiladi.

2-bosqichda:

-har bir o'quvchiga FSMU texnologiyasining 4 bosqichi yozilgan qog'ozlar tarqatiladi:

F (fikringizni bayon eting);Nima deb o'ylaysan?

S (fikringiz bayoniga sabab ko'rsating);Nima uchun?

M (ko'rsatgan sababingizni isbotlab misol (dalil) keltiring);masalan?

U (fikringizni umumlashtiring).Xulosa qilamiz?

-Har bir o'quvchi yakka tartibda tarqatilgan qog'ozdagi FSMU ning 4 bosqichini o'z fikrlarini yozma bayon etgan holda to'ldiradi.

3 -bosqichda:

-har bir o'quvchi o'z qog'ozlarini to'ldirib bo'lgach, o'qituvchi ularni kichik guruhlarga bo'linishlarini iltimos qiladi yoki o'zi turli guruhlarga bo'lish usullaridan foydalangan holda o'quvchilarni kichik guruhlarga bo'lib yuboradi;

-o'qituvchi har bir guruhga FSMU texnologiyasining 4 bosqichi yozilgan katta formatdagi qog'ozlarni tarqatadi;

-o'qituvchi kichik guruhlarga har birlari yozgan qog'ozlardagi fikr va dalillarni katta formatda umumlashtirgan holda 4 bosqich bo'yicha yozilishini taklif etadi.

4 -bosqichda:

-kichik guruhlarda avval har bir o'quvchi o'zi yozgan har bir bosqichdagi fikrlari bilan guruh a'zolarini tanishtirib o'tadi. Guruh a'zolarining barcha fikrlari o'rganilgach, kichik guruh a'zolari ularni umumlashtirishga kirishadi;

-guruh a'zolari FSMU ning 4 bosqichini har biri bo'yicha umumlashtirib uni himoya qilishga tayyorgarlik ko'radilar;

-fikrlarni umumlashtirish vaqtida har bir o'quvchi o'z fikrlarini himoya etishi, isbotlashi mumkin.

5 -bosqichda:

-kichik guruhlar umumlashtirilgan fikrlarni himoya qiladilar: guruh vakili har bir bosqichni alohida o'qiydi (iloji boricha izoh bermagan holda). Ba'zi bo'limlarni isbotlashi, ya'ni guruhning aynan nima uchun shu fikrga kelganini aytib o'tishi mumkin.

6-bosqichda:

-o'qituvchi darsga yakun yasaydi, bildirilgan fikrlarga o'z munosabatini bildiradi;

-quyidagi savollar bilan o'quvchilarga murojaat qiladi:

a) Ushbu dars yordamida nimalarni bilib oldingiz va nimalarni o'rgandingiz?

b) Ushbu dars qanday samara berdi?

s) Ushbu mavzu o'quvchilarda qanday xislatlarni tarbiyalaydi, nimalarni shakllantiradi, ularning qanday fazilatlarini rivojlantiradi?

IZOH: Yuqorida keltirilgan savollar o'qituvchi tomonidan har bir darsning mazmuni, maqsadidan kelib chiqqan holda o'quvchilarga berilishi mumkin. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ekanliklarini inbatga olsak ularga yordam berish lozim.

Masalan:

Mavzu: Kesim gapning mazmuniy markazi.

F (fikringizni bayon eting);

Gapning mazmuniy markazini tashkil etib, boshqa bo'laklarni o'z atrofiga birlashtiruvchi, tasdiq-inkor, shaxs-son, zamon va mayl ma'nolarini ifodalovchi bosh bo'lak kesim deb ataladi.

S (Fikringiz bayoniga biron sabab ko'rsating): Kesim gapning mazmuniy markazini tashkil etganligi uchun boshqa bo'laklar qatnashmasdan ham kesim orqali gap hosil qilish mumkin.

M (Ko'rsatilgan sababni tushuntiruvchi (isbotlovchi) misol keltiring): Kelayapti. Boramiz.

U (Fikringizni umumlashtiring): Yuqorida keltirilgan so'z bir gapni hosil qilmoqda. Agar gapda kesim qatnashmasa, gapning mazmuni bo'lmaydi. Kelayapti, boramiz degan so'zlar gapning mazmuniy markazi bo'lmokda. Kelayapti gapi hozirgi zamonni ifodalayapti. Boramiz gapi kelasi zamonda ifodalangan. Xulosa o'rnida shuni takidlash mumkinki, o'qitish jarayonida o'quvchilarga shaxs sifatida qaralishi, turli pedagogik texnologiyalar hamda zamonaviy metodlarning qo'llanilishi ularni mustaqil, erkin fikrlashga, izlanishga, har bir masalaga ijodiy yondashishga yo'naltiradi, eng asosiysi, ularning o'qishga, fanga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytiradi.

Xulosa. Xulosa o'rnida shuni aytishimiz lozimki, Bunday natijaga erishish amaliyotda o'quv jarayonida innovatsion va axborot texnologiyalarini qo'llashni taqozo etadi. Ular juda xilma-xildir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida hozirgi zamonaviy metodlar yoki o'qitishning samarasini oshirishga yordam beruvchi texnologik darslar o'quvchilarda mantiqiy, aqliy, ijodiy,

tanqidiy, mustaqil fikrlashni shakllantirishga, ijobiy fazilatlarni tarbiyalashga va ularning qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. "Ta'lim tog'risidagi qonun" yangi tahriri 2021
2. Boshlang'ich sinflarning takomillashtirilgan davlat ta'lim Standarti. boshlang'ich ta'lim" jurnali. 2006. 5-son.
3. Boshlang'ich ta'lim takomillashtirilgan O'quv dasturi. "Boshlang'ich ta'lim jurnali. 2006. 5-son
4. T. G'afforova, Sh. Nundlayeva. O'qish kitobi. 2-sinf. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. - T.. "Sharq". 2012. - 144 h
5. N. Saidaxmedov. Yangi pedagogik texnologiyalar. T. "Moliya", 2003 172 b.
6. R. Jo'ruyev, A. Zunnunov. Ta'lim jarayomida o'quv ranlarini integratsiyalash. T.. "Sharq". 2005. 80 b.
7. T. G'afforova va boshqalar "O'qish kitobi", 1-sinf. I. "Sharq", 2013 128-b.
8. T. G'afforova "Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar". T.. "Tafakkur", 2011-yil.